

Яценко В. С.

*кандидат педагогічних наук, ст. наук. співробітник відділу навчання географії та економіки Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7948-2983>*

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ РОЗРОБКИ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ І ВИВЧЕННЯ ДЛЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ОСВІТИ

Державний стандарт базової середньої освіти [1], який визначає вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей здобувачів освіти з 2022 р., є основою для розроблення Типових і Модульних освітніх програм закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО). Проблема розроблення та укладання Типових і Модульних освітніх програм нині дуже на часі. Адже в них слід передбачити забезпечення рівним доступом до освіти, формування вмінь дослідницької і проєктної діяльності, розвиток самостійності та здорового способу життя здобувачів освіти тощо. Це *перший перспективний напрямок розробок* методики викладання (діяльність учителя у процесі навчання) і вивчення (діяльність особистості здобувача освіти) для майбутніх фахівців освіти. Наприклад, візьмемо методику викладання економіки. Специфічність даних розробок у тому, що навчального предмета економіка ми не маємо. Частково змістовий компонент економіки в ЗЗСО є в природничій та технологічній освітніх галузях. Тож як піднапрямок майбутніх розробок стане розроблення курсів за вибором. Ми вже представляли широкій освітянській громадськості авторський курс за вибором «Економіка використання водних ресурсів» 10 клас [2] та у співавторстві навчальну програму для курсу за вибором «Географія України» 10–11 класи [3]. Основна мета навчальної програми «Економіка використання водних ресурсів» – ознайомити здобувачів освіти 10-х класів з особливостями раціонального використання й охороною водних ресурсів; активізувати участь здобувачів освіти ЗЗСО у прийнятті рішень із питань громадського контролю за якістю питної води, а також

інформування їх щодо основних принципів та завдань державної політики у сфері регіонального розвитку з питань водопостачання і водовідведення. Друга навчальна програма – «Географія України» – направлена на здобувачів освіти, які здатні не тільки засвоювати і ретранслювати отримані знання, а й удосконалювати їх протягом усього життя, спроможні продукувати інноваційні ідеї, тим самим удосконалюючи себе та оточуючий світ.

Другий перспективний напрямок розробок стосується розроблення і видання навчально-методичних посібників для учителів та здобувачів освіти. Можна порадити ознайомитися з цією проблематикою на сайті Інституту педагогіки НАПН України, який видає фаховий збірник наукових праць «Проблеми сучасного підручника» [4]. Основна тематика: актуальні питання теорії підручникотворення, особливості створення сучасної навчальної і науково-методичної літератури.

Третій перспективний напрямок досліджень – це вивчення учительських компетентностей за міжнародною методологією TALIS. Так, у 2017 р. Українська асоціація дослідників освіти розпочала Всеукраїнське моніторингове опитування викладання і навчання (за методологією TALIS) [5]. Основною метою дослідження було виявлення та аналіз на основі надійних порівнюваних показників соціально-демографічних та професійних характеристик українських учителів та навчального середовища шкіл. Дослідницькими завданнями опитування є:

- виявлення соціально-демографічного та професійного профілю українських учителів та директорів шкіл;
- аналіз шкільного лідерства, підходів до шкільного управління та адміністрування;
- вивчення рівня підготовки та професійного розвитку учителів;
- вивчення форм і ефективності оцінювання діяльності учителів;
- виявлення характеру шкільної культури;
- з'ясування методів та засобів викладання;
- аналіз цінностей та професійних уявлень учительської спільноти;

- оцінка рівня самоефективності та задоволеності роботою учителів та директорів шкіл тощо.

Практично не розробляється на достатньому рівні в Україні *четвертий перспективний напрямок досліджень* – розроблення навчально-методичних матеріалів для батьків здобувачів освіти. Ті напрацювання освітянської практики, що існують, на жаль, на сьогодні вже не відповідають сучасним вимогам, зокрема загальноєвропейським індикаторам освіти.

П'ятий перспективний напрямок вивчення стосується фінансування якісної шкільної освіти. Це проблематика не лише Нової української школи (НУШ), а також шкільної освіти за кордоном. Насамперед, це загальновідомі але малодосліджені та презентовані освітянській громаді питання: кваліфікації і мотивації українських учителів, дуже заплутане питання базової зарплати учителів (освітянська громадськість мало уявляє моделі розрахунку фонду і коефіцієнта заробітної плати учителів різних категорій у залежності від мети їх роботи та умов праці), додаткові пільги для учителів (цільові програми допомоги учителям у сільській місцевості, житла для молодих учителів, учителів із багатодітними сім'ями тощо), підготовка майбутніх педагогів у фахових закладах вищої освіти, підвищення кваліфікації педагогів (особливо в області інформаційно-комунікаційних технологій) та ін.

Насамкінець, *шостий перспективний напрямок*, де розглянемо і вкрай актуальну на сьогодні в умовах адаптивного карантину проблему дистанційної освіти. Так, за відомостями Антикризого національного онлайн марафону EdCamp 2020 [6], у якому ми брали участь, лише 18 % викладачів проводять уроки онлайн. Не вирішеними залишаються такі проблемні питання дистанційного навчання, як понятійно-термінологічний апарат, технології дистанційного навчання, слабкий контроль діяльності здобувачів освіти, «сізіфові» спроби батьків мотивувати дитину до навчання в умовах карантинних обмежень, технічне забезпечення як здобувачів освіти, так і вчителів, вміння працювати із різноманітними джерелами інформації, використання інтернет-платформ або інших ресурсів і т. д.

Сьомий, останній, перспективний напрямок прикладних розробок, які сприятимуть досягненню цілей реформування освіти в Україні – саморозвиток особистості як здобувача освіти так і їхніх учителів. Він розглядається нами останнім, але його можна сміливо поставити на чолі нашого умовного рейтингу перспектив розвитку освіти НУШ. Це перманентні проблеми-питання, які турбують всіх учасників освітнього процесу: як дитині (здобувачу освіти) досягти високих результатів у навчанні та житті, як зацікавити їх навчанням, яких методичних форм набуває обговорення актуальних проблем сьогодні, яка методика та/або технологія відповідального, самостійного і незалежного навчання в ЗЗСО і вдома, як досягти розуміння здобувачами освіти причин та шляхів вирішення глобальних проблем людства сьогодні та у майбутньому, як пояснити їм, скільки перспектив перед ними відкриється у подальшому за наявності високої успішності і значних навчальних результатів наполегливої праці, як сформувати в учителя образ найближчого порадирика для здобувача освіти, як розвивати свої здібності і таланти? Ці та подібні їм проблеми-питання будуть поставати впродовж усього життя людини, тож їх також доведеться рано чи пізно вирішувати. Дехто з освітян й науковців відносять їх до другорядних питань, але, на наше переконання, ми чогось досягнемо вартісного в Україні коли на перший план будемо ставити другорядні питання. Адже це означатиме, що першочергові проблеми вирішено.

Висновки

1. Пошуки у розробленні Типових і Модульних освітніх програм повинні базуватися на зовсім інноваційному Базовому навчальному плані базової загальної середньої освіти, науково вивірених індикаторах вимірювання навчальних досягнень здобувачів освіти.

2. Розв'язуючи проблеми сучасного підручника ми використовуємо здобутки Концепції базової загальної середньої освіти, функції підручника і посібника, рівень розвитку предметної науки, розвитку особистості здобувача освіти, самостійної роботи з книгою тощо.

3. Потребують розв'язання питання, зокрема, – проблем молоді, освіти для всіх, доступність, рівноправ'я, якість та освіта впродовж всього життя, раціонального споживання, гендерної рівності, культури, соціальної єдності, миру та не насильства.

4. І найголовніше, особистісний розвиток, який не виключає чуттєве пізнання у сприйнятті й порівнянні, інтелектуальному пізнанні процесів методами аналізу, порівняння, узагальнення, через сприйняття будь-якого виду мистецтва на основі розумового осмислення.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт базової середньої освіти : лист МОН України № 6/1-19 від 19.06.2020. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proyekt-derzhavnogo-standartu-bazovoyi-serednoyi-osviti>, вільний (Дата звернення: 29 вересня 2020 р.).

2. Яценко В. С. Навчальна програма для курсу за вибором «Економіка використання водних ресурсів». *Географія*. 2019. № 15-17. С. 37–47. URL: http://undip.org.ua/upload/iblock/b36/ekonomika_vykorystannya_vodnykh_resursiv.pdf (Дата звернення: 26 листопада 2019).

3. Географія: Нові навчальні програми для 10–11 класів закладів загальної середньої освіти (рівень стандарту, профільний рівень) / Методичні коментарі провідних науковців Інституту педагогіки НАПН України. Київ : УОВЦ «Оріон», 2018. 140 с.

4. Проблеми сучасного підручника : зб. наук. пр. URL: http://undip.org.ua/news/problemy_suchasnogo_pudruchnyka.php (Дата звернення: 29 вересня 2020 р.).

5. Всеукраїнське опитування серед директорів та вчителів за методологією TALIS. URL: <https://www.uera.org.ua/uk/node/54> (Дата звернення: 29 вересня 2020 р.).

6. Антикризовий національний онлайн марафон EdCamp 2020. URL: https://lb.ua/society/2020/05/01/456533_zalezhnist_vid_lyudskosti_yak_shkola.html (Дата звернення: 01 травня 2020 р.).